

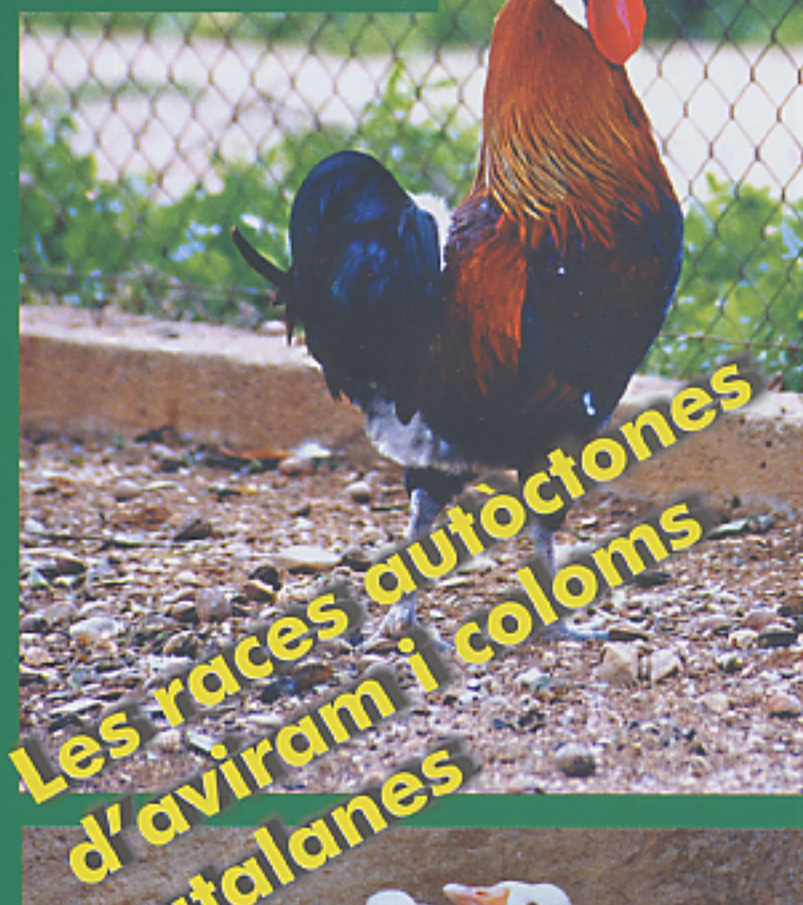
ENTRE CAMPS i ANIMALS

Els accidents en les plataformes
automatrius de fruiters

LA PAC:
OPINEN ELS SINDICATS AGRARIS

**Les races autòctones
d'aviram i coloms
catalanes**

*LES OQUES EMPORDANESES,
LES ÚNIQUES DEL MÓN AMB MONYO*

*ELS COLOMS
CATALANS*

Les races domèstiques autoctònes catalanes d'aviram i de coloms

Ara fa dos números, *Entre camps i animals* va explicar les races domèstiques de pèl i de llana pròpies de Catalunya. Ara, els mateixos autors desenvolupen, en aquesta segona part, els animals autòctons de ploma, és a dir, les gallines, les oques i els coloms.

Segons l'Organització de les Nacions Unides per a l'Agricultura i l'Alimentació, cada setmana s'extingeixen dues

races animals al món. Una extinció que ha crescut moltíssim en les darreres dècades per causes diverses.

A Catalunya, fa anys, existien més animals autòctons com el porc català (també anomenat de Vic), la vaca Marinera i la Cerdana, que han desaparegut. Els animals de pèl i de llana que avui existeixen a Catalunya estan, en general, en perill d'extinció, menys el gos d'atura.

Gall de la raça Prat Lleonada.
Foto: Amadeu Francesch Vidal

Gallina Prat Lleonada. Foto: Amadeu Francesch Vidal

LA GALLINA DEL PRAT

Es tracta d'una raça que té el seu origen en les gallines que es trobaven pel Delta del Llobregat cap a finals del s.XIX. Un conjunt d'avicultors, encapçalats pel professor Salvador Castelló, varen participar en la seva definició i posterior estandardització a principis del s.XX. Malgrat tot, l'aviram del Baix Llobregat ja havia tingut fama per la fiolor de la seva carn des de l'Edat Mitjana.

Durant la primera meitat de s.XX va ocupar un lloc molt important com a ponedora, -avui la denominaríem industrial-, fins que va ésser desplaçada per altre aviram millorat a l'estranger.

Tot i així, avui, després de la labor portada a terme per l'Ajuntament del Prat de Llobregat, l'Associació de Criadors i l'IRTA, la raça es troba en un estat força acceptable de conservació. És una raça molt apreciada, tan pel que fa a usos ornamentals, com per a la producció d'ous i viandes de cases particulars; i a més gran escala, com a pro-

ductora dels pollastres i capons de raça Prat. Aquests, produïts al Baix Llobregat, gaudeixen de la denominació IGP (Indicació Geogràfica Protegida) per part de la Unió Europea (UE). Des del 1987, unes determinades poblacions d'aquesta raça han seguit un programa de millora genètica a l'IRTA, per a fer més rendible la producció del pollastre sense alterar les seves bones qualitats organolèptiques. Amb això s'ha obtingut un animal de més carn, escurçant l'edat al sacrifici en 6 setmanes.

Morfològicament, és una raça de grandària mitjana, encara que el pollastre millorat tendeix a ser pesat. Té la cresta senzilla i gran, les orelletes molt blanques i els tarsos de color blau pissarra. Produïx un ou gran, de closca crema rosada. La posta oscil·la entre els 150 i 160 ous a l'any, tot arribant als 180 en la població millorada. Existeixen la varietat lleonada i la blanca, essent la primera la més utilitzada en els àmbits productius actuals. És una raça bastant estesa, tant per Espanya com per Europa.

Gall raça penedesenca color blat.
Foto: Montse Francesch Piqués

Gallina raça penedesenca negra. Foto: Amadeu Francesch Vidal

LA GALLINA PENEDESENCA

Ja des de principis del s.XX, que es cita una gallina, caracteritzada per la posta d'un ou de closca marró rogenc molt intens. Aquests ous eren molt apreciats a Barcelona, on se'ls coneixia com «l'ou rogenc de Vilafranca», ja que el seu lloc habitual de cria eren les comarques del Penedès. En aquell moment fou coneguda com a raça Penedesenca, tot constituint una població amb diverses coloracions de plomatge. Cap el 1946 se la va passar anomenar Vilafranquina, moment en què, després de diferents intents de definició i estandardització com a raça, es confeccionava i publicava un patró per a una varietat negra. Tot plegat no tingué continuïtat i, cap a l'any 1980, aquelles gallines penedesenques es trobaven en una situació molt crítica de conservació.

Després de les tasques desenvolupades a l'IRTA, al Centre de Mas Bové, podem dir que, avui, la raça es troba en

un estat bastant acceptable de conservació. S'ha purificat en quatre varietats (negra, aperduada, color blat i barrada), s'ha estandarditzat i s'ha seguit un programa de millora genètica de la varietat negra. El programa intenta rendibilitzar el pollastre, orientant-lo cap a una producció càrnia de tipus tradicional. En les seves comarques d'origen, avui dia, se'l coneix com «Gall del Penedès».

És una au lleugera, encara que el pollastre millorat ha esdevingut pesat. Té la cresta senzilla amb clavell, les orelletes blanques i vorejades de vermell, i els tarsos de color blau pissarra, excepte en la varietat barrada que els té blancs. La posta oscil·la entre els 160 i 170 ous a l'any, havent passat en la varietat negra millorada a uns 210.

La raça es troba en expansió. Es cria gairebé per totes les comunitats autònomes espanyoles, així com a Alemanya, Holanda, França, Anglaterra i els Estats Units.

El gos d'Atura

La vaca Bruna dels Pirineus

La vaca Pallaresa

La vaca Alberesa

En aquesta pàgina i en la número 8, estan fotografiats tots els animals de pàl i llana autòctons de Catalunya que els amtelxos autors d'aquest article sobre l'aviram i els coloms van descriure en el n°36 d'Entre camps i animals.

Article elaborat per:

- Amadeu Francesch, investigador de l'Institut de Recerca i Tecnologia Agroalimentàries (IRTA) de la Generalitat. Centre de Mas Bové. Constantí (Tarragona).
- Jordi Jordana, professor de Genètica i Millora Animal. Dep. de Ciència Animal i dels Aliments. Facultat de Veterinària. Universitat Autònoma de Barcelona.
- Pere-Miquel Parés, veterinari de l'Alt Urgell. Lleida.
- Xavier Such, professor de Producció Animal. Dep. de Ciència Animal i dels Aliments. Facultat de Veterinària. Universitat Autònoma de Barcelona.

Gall de la raça empordanesa blanquirossa.
Foto: Montserrat Francesch Piqué

LA GALLINA EMPORDANESA

Com en el cas de la raça Penedesenca, tenim constància ja des de principis del s.XX, que hi havia unes gallines, pròpies de les comarques empordaneses, que durant els anys 20, participaven en els concursos d'aviram de Figueres. Ho feren amb el nom d'Empordanesa blanca i Empordanesa rossa, malgrat que mai fossin estandarditzades.

Cap els anys 80, aquelles gallines, com la Penedesenca, es trobaven en una situació crítica de conservació, però amb les tasques portades a terme a l'IRTA avui es troben en un estat de conservació acceptable. S'ha purificat la raça, obtenint quatre varietats (blanca, roja, rossa i blanquirossa). S'ha estandarditzat i s'ha seguit un progra-

Gallina de la raça empordanesa rossa.
Foto: Montserrat Francesch Piqué

ma de millora genètica de la varietat roja, enfocada a obtenir un pollastre més rendible cap a una producció de carn de tipus tradicional, els objectius del qual s'han assolit.

Es una au de tipus semipesat, tot i que el pollastre millorot ha esdevingut pesat. Té la cresta senzilla amb clavell, les orelletes predominantment roges i els tarsos grocs. Els ous són de closca marró rogenc, gairebé tan intens com els de la raça Penedesenca, amb una posta situada entre els 170 i 180 ous a l'any, però havent passat, a la varietat roja millorada, cap els 220.

La gallina Empordanesa, com la Penedesenca, també es troba en expansió. Es cria per tot Espanya i també a Alemanya, Holanda i França.

Gall de la raça nana Flor d'Ametller. Foto: Montserrat Francesch Piqué

LA GALLINA NANA FLOR D'AMETLLER

En els nuclis rurals catalans, des de sempre, han estat característiques unes gallines de petita grandària, conegudes per diferents nom populars: quiques, peterrones, periquetes, periquines, etc, tot presentant diferents colors de base, però sempre amb el plomatge motejat de blanc, fet pel qual se les anomena «flor d'ametller», recordant els pètals de les flors d'aquest arbre. No obstant, es tractaria més aviat d'un grup racial més que d'una raça ben definida.

És una au petita. La gallina adulta pesa al voltant d'uns

Gallina de la raça nana Flor d'Ametller. Foto: Montserrat Francesch Piqué

800 g i el gall 1.100. De tarsos predominantment blancs i les orelletes blanques. Pon uns ous amb un pes al voltant dels 38 g. Destaca, i ha estat sempre apreciada, per les seves bones aptituds maternes, tant vers els propis ous i pollets com cap els d'altres aus. Actualment, AVIRAUT, que és una entitat que, coordinada amb l'IRTA també treballa amb les altres races de gallines catalanes, així com amb l'oca empordanesa, està treballant per a la definició d'aquesta raça, per a la qual cosa n'ha elaborat un primer patró.

L'OCA EMPORDANESA

Un dels trets diferencials d'aquesta raça, respecte a d'altres races d'oques, és la particular presència del monyo, ja que es tracta de l'única raça d'oques, a nivell mundial, que ostenta aquesta característica. Les primeres cites que tenim d'aquestes oques daten de finals del s.XIX, moment en el qual encara se les coneixia com a «oques del país» o «blanques comunes», molt habituals a Girona i Barcelona. Al 1928 ja es presentaven amb monyo a les exposicions. La part de Catalunya en què eren més apreciades era l'Empordà, on la seva carn era molt

Parell d'oques empordaneses.
Foto: Montserrat Francesch Piqué

més apreciada que la dels indiots i capons. Sembla ser, que fou, en el 1950, que

prengué definitivament el nom d'Oca Empordanesa.

És de talla mitjana, amb pesos al voltant dels 5,5 kg l'oca i de 6 kg l'oc. És elegant, de color blanc, amb els ulls blau cel, el bec ataronjat, les potes rosades i les bosses abdominals ben desenvolupades. A les primeres postes dona al voltant dels 65 ous per any, i el pes dels ous se situa entre

els 150 i 200 g. Donat que és un animal de caràcter, i que durant l'època de zel defensa bé el territori, també se l'ha utilitzat, i se la utilitza, com a guarda de les masies, en substitució d'un gos.

És una raça molt poc estudiada. No existeix Associació de criadors, i estimerem que es conserven unes 200 parelles.

L'ase català

El cavall Hipermètric Pirineu

La cabra de Rasquera

L'ovella Aranesa

L'ovella Xisqueta

L'ovella Ripollesa

Fabricació i aplicacions de la làmina de PVC i polietilè

Empresa fundada el 1958
Més de 25 anys d'experiència en embassaments

NUMA INDUSTRIAL, SA

- Embassaments d'aigua
- Impermeabilitzacions
- Embassaments per a purins

Mn. Josep Gudiol, 13, 08500 Vic,
Tel. 93 885 40 03 Fax 93 883 20 42

Web: www.numaindustrial.es E-mail: numa@numaindustrial.es

ELS COLOMS

En les races de coloms, sempre emprades amb finalitats lúdiques, hi trobem una gran diversitat. Aquesta ha sorgit dels diferents gustos, influències històriques i molts altres factors. La diversitat es pot expressar en el pes, grandària, color del plomatge, guarniments específics, vol, etc.

Actualment, i en bona part gràcies a les activitats desenvolupades per l'Associació de Criadors d'Aus de Raça «El Francofí», a través del seu Club Català de Coloms Autòctons, disposem de vuit races autòctones de coloms la majoria en un estat de conservació força acceptable:

- Colom de Vol Català
- Figureta
- Cap i Bec
- Colom d'Enreixat o Xorrera
- Refilador o Ull de Peix
- Ull de Maduixa
- Flamenc o Colom d'Ull
- Coll Pelat

El **Colom de Vol Català** té un origen molt antic; es considera que aquest colom va arribar al Llevant amb els àrabs, al segle VIII. És una raça que s'ha anat seleccionant pel vol en estol i pel disseny del seu plomatge. En el passat, va arribar haver-hi més de mil coloracions diferents. Aquestes coloracions eren molt sovint exclusives de cada criador, i ajudaven a identificar els coloms de colomars diferents.

La **Figureta** és una raça de coloms espectacularment petita –és el colom més petit dels catalans– i amb un posat molt viu. La Figureta és una de les races més valorades, tant a Catalunya com a l'estranger i, probablement, de les que es troba en millor estat.

El **Cap i Bec** va ésser creada cap el 1900 pel colomòfil català Salgot, probablement a partir d'un encreuament entre el Colom de Vol Català i la Figureta. El Cap

Colom de Vol Català.
Foto: Toni Vidal

Colom Refilador o Ull de Peix.
Foto: Toni Vidal

Colom Ull de Maduixa.
Foto: Toni Vidal

i Bec es va criar per la seva bellesa –tenia una gran finesa i esveltesa, així com, una gran suavitat de plomatge–, però també s'utilitzava per al vol. En l'actualitat, en un estat acceptable de puresa, només es troba a Menorca.

El **Colom d'Enreixat o Xorrera** mostra un singular guarniment de plomes, uns girs simètrics per davant i pel coll, pel darrera i per l'espatlla.

El **Refilador o Ull de Peix**, una raça d'ulls molt blancs i vol característic, té uns orígens molt antics i procedeix de races algerines. Quan vola, les seves rêmigues per fricció amb l'aire xiulen, baratant de modulació a cada tomb. Pel que, contenen els vells afeccionats, aquesta raça resulta espectacular pels seus girs i tombarelles al vol.

La raça **Ull de Maduixa** va ésser introduïda a la península Ibèrica des de la costa africana. És un colom de grandària mitjana. Les característiques racials més particulars resideixen en el cap: gros, quadrat, curt i ample, amb un bec curt, estret i rabassut, i amb uns rivets oculars –que són els que li donen el nom. Perquè, en efecte, aquests rivets són gruixuts i amples, d'una textura lleugerament frisa-da i d'un color vermell intens, i que, en el cas dels mascles, arriben a sobresortir del capell, fins i tot, a ajuntar-se per sobre (tot recordant l'escultura de «la Dama d'Elx»).

El **Flamenc o Colom d'Ull** és també una raça d'origens molt antics, ja esmentada el segle XVIII, i probablement emparentada amb l'antiga raça espanyola «Dragona». D'aspecte molt robust, té unes potes relativament curtes, que l'obliguen a caminar amb un lleuger balanceig del cos. I vola poc degut a la seva grandària. Té les carúncules nasals molt desenvolupades i amples; sota el bec presenta dues berrugues laterals i una de central –que pot arribar a ésser tan grossa com una avellana–, que formen, en el coll, una papada carnosa, desplomada i de color roig intens.

El **Coll Pelat**, finalment, és una raça peculiar, perquè, com el seu nom molt bé indica, presenta tot el coll llure de plomes. La base, la té guarnida amb una garlanda de plomes blanques. Junt amb el Flamenc, es tracta d'una de les races amb efectius més febles de totes les catalanes.